

Корибут С. (Я. Дашкевич)

Polski słownik biograficzny. t.8–9. Girdwoyn Michał – Horoch Kalikst. Wrocław–Kraków–Warszawa, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1959–1961. 8,640; 9,632 стор. (Polska Akademia Nauk. Instytut Historii).

Видання багатотомного Польського біографічного словника почалось ще в 1935 р., але припинялося двічі: вперше — у зв'язку з війною, вдруге — у зв'язку з реорганізацією наукового життя в Польщі та ліквідацією Польської Академії знань у Кракові, яка була ініціатором видання. У 1958 р. загальне керівництво виданням почав здійснювати Інститут історії Польської Академії наук. Редакційна робота над словником помітно активізувалась в останні роки, особливо коли найбільш консервативні представники польської науки відійшли від керівництва виданням. Це відбилося також на тематиці словника — останнім часом у ньому з'являється більше біографій робітничих та комуністичних діячів. Згідно з сучасною програмою, в словнику публікуються біографії осіб виключно померлих, що відіграли певну роль у суспільному, економічному, політичному і культурному житті Польщі. "Мета статей — за цією програмою — подати стислі відомості без вирішення питання про оцінку даної особи". Цілком зрозуміло, що в словнику насамперед подаються відомості про польських діячів. Крім цього, у ньому публікуються також біографії осіб іншої національності, якщо вони брали активну участь у житті Польщі. У зв'язку з цим у словнику вміщено також ряд біографій українських діячів. У рецензованих томах вказаних біографій близько тридцяти. З давньоруським періодом зв'язані біографії краківської княгині Олени (пом. перед 1206 р.), дочки київського великого князя Ростислава Мстиславича, та краківсько-сандомирської княгині Гремислави (пом. 1258 р.), дочки луцького князя Інгвара. XIV–XV ст. стосуються біографії ратиборської княгині Олени (пом. після 1449 р.), українських магнатів Гольшанських (п'ять біографій, серед них Іван — київський великий князь в 1397 р.). З діячів XVI ст. у словник внесені магнати Глинські (чотири біографії), Горностаї (три біографії), один з ініціаторів брестської унії турово-шінський єпископ Йона Гоголь (пом. 1602 р.). З козацьких полководців XVII ст. зустрічаються герої визвольної війни полковник Ілля Голота (пом. 1649 р.) та подільський полковник, деякий час претендент на гетьманство, Остап Гоголь (пом. 1679 р.).

Ряд біографій присвячено тим українським діячам XIX ст., які більш-менш тісно були зв'язані з політичним та культурним життям Польщі. Серед них біографії галицьких революціонерів 30–40-х рр. XIX ст. Івана Гуляка (нар. близько 1820 р.), Миколи Гординського (1802–1866), мовознавця Івана Гануша (1858–1887), оперного співака Євгена Гушалевича (1867–1907), лісівника Омеляна Головкевича (1839–1892).

Хоча біографій українських діячів в останніх томах вміщено пропорційно менше, ніж у довоєнних томах (тоді співробітниками словника були також українські автори, наприклад, І.Свенціцький, М.Кордуба, Б.Барвінський), але й ті біографії, що друкуються в наступних томах, є значним вкладом в українську науку. В словнику вміщено також ряд біографій іноземних діячів, імена яких зв'язані не лише з історією Польщі, а й з минулим України. Серед них німецькі ливарники Л.Гелленбазс (XIV–XV ст.) і М.Герле (пом. 1577 р.), які працювали у Львові; італійський підприємець К.Гуччі (пом. 1551 р.), який орендував солеварні на українському Підкарпатті; голландський гравер В.Гондт (Гондіус; нар. після 1597 р. — пом. 1652 р.), який виконав ряд гравюр на українську тематику; єврейський рабин К.Гановер (пом. 1683 р.), автор хроніки про визвольну війну українського народу 1648–1654 рр.; шотландський генерал П.Гордон (1635–1699), командуючий російською залогою в Україні в 60–70-х рр. XVII ст.; бретонський природознавець Б.Гаке (1739/40–1815), який мандрував у Східній Галичині, та ряд інших.

У нових томах словника вміщено близько 200 біографій польських діячів, тією чи іншою мірою зв'язаних з Україною. У XV–XVII ст. вони були представниками польської адміністрації на українських землях (наприклад, руський воєвода С.Гольський, київський каштелян З.Горайський, львівський каштелян Р.Гроховський), достойниками римсько-католицької церкви (володимирський єпископ Гжегож, львівський архієпископ і відомий польський поет Гжегож з Сяноку).

Серед діячів XIX–початку XX ст. наведено чимало польських письменників та художників, які народилися в Україні і в своїй творчості відбили українську тематику (видатний поет С.Гоцинський, письменники А.К.Гроза, С.Гроза, відомий художник А.Гротгер), революційних діячів із Східної Галичини (серед них революціонер-демократ Ю.М.Госляр), учасників повстань 1831 і 1863 рр., які діяли в Україні. Є й представники протилежного табору — польські магнати, що пішли на російську чи австрійську службу (галицький намісник А.Голуховський, волинський губернатор

Б.Гіжицький, подільський губернатор М.Грохольський).

Особливої уваги заслуговують біографії польських діячів недавнього минулого, які внесли значний вклад у зміцнення дружніх українсько-польських взаємозв'язків — наприклад, учасника комуністичного підпілля в Одесі в 1920 р. Я.Гжеляка; видатного діяча Комуністичної партії Східної Галичини Ч.Гроссеро-вої; прогресивного польського поета, перекладача української літератури Т.Голлендера та поета, перекладача з польської мови на українську М.Грека.

У словнику вміщено біографії багатьох польських буржуазних істориків, які займалися українською тематикою, жили або працювали в Україні (К.Ю.Гек, Ю.Гіжицький, А.Гіршберг, В.Гурський). Надрукована біографія видатного сучасного польського історика О.Гурки, який перший у польській історіографії висунув вимогу об'єктивно досліджувати причини і хід визвольної боротьби українського народу в 1648—1654 рр.

Видання Польського біографічного словника, такого докладного і обширного (приблизно 50 томів), дуже складна справа. До написання статей редколегія залучила кілька сотень польських учених різних спеціальностей з краю та з-за кордону. До кожної статті додаються відомості про іконографію, бібліографію та рукописні джерела. У словнику друкуються біографії не тільки видатних осіб.

Опублікований матеріал дає можливість по-новому глянути на ряд постатей "середнього масштабу", які за інших умов, звичайно, не привертають уваги дослідників.

Біографічні дослідження польських вчених мають деякі характерні риси. Автори статей намагаються змалювати окремих діячів не лише з точки зору їх місця в житті суспільства; вони цікавляться також рисами їх характеру, особистим життям. Це робить постаті більш живими і рельєфними. Безперечно правильно і те, що в словнику подаються біографії не лише позитивних осіб. В науково-дослідницькій роботі відомості про реакційних діячів потрібні хоча б тому, що лише конкретні факти допомагають викривати справжнє обличчя соціального і національного ворога. А Польський біографічний словник насичений фактами — перевіреними і переконливими.